

Atzinums* Valsts kancelejai par “Eiropas Savienības Atveseļošanas un noturības mehānisma plāna 6.komponentes "Likuma vara" 6.3. reformu un investīciju virziena “Publiskās pārvaldes modernizācija” 6.3.1.4.i. investīcijas “Nevalstisko organizāciju izaugsme sociālās drošības pārstāvniecībā un sabiedrības interešu uzraudzībā” īstenošanas noteikumi”

13.05.2022.

* Atzinums iesniegts Tiesību akta portālā.

Atzinums par Eiropas Savienības Atveseļošanas un noturības mehānisma plāna 6.komponentes "Likuma vara" 6.3. reformu un investīciju virziena “Publiskās pārvaldes modernizācija” 6.3.1.4.i. investīcijas “Nevalstisko organizāciju izaugsme sociālās drošības pārstāvniecībā un sabiedrības interešu uzraudzībā” īstenošanas noteikumiem (tiesību aktu lietas Nr. 22-TA-813)

1. Noteikumu 5. punktā norādīts finansējums, kurš paredzēts vairākiem virzieniem, tai skaitā atbalsta programmu pētījumu izstrādei (Noteikumu 5.1. punkts) 41 999 euro un atbalsta programmu ietekmes izvērtējumam (Noteikumu 5.4. punkts) 118 950 euro.

Iebilstam pret šādu finansējuma pārdali, jo uzskatām, ka novērtējumu aktivitātes var tikt ietvertas pašos projektos. Ja šī ir obligāta EK prasība, lūdzam to norādīt anotācijā ar atsauci uz konkrētu tiesību aktu. Vēršam uzmanību, ka nevalstiskajam sektoram atvēlētais finansējums jau tā ir ļoti neliels.

Tāpat lūdzam sniegt skaidrojumu par summas apmēru pētījuma un izvērtējuma veikšanai, jo īpaši, ja šāds izvērtējums nepieciešamas par aptuveni 30 projektiem. Lūzdu norādīt, kas būs Noteikumu 5.1. un 5.4. punktā norādīto aktivitāšu procesa turētājs, kā arī nodrošināt procesa caurskatāmību, ja tiks organizēts iepirkums par pakalpojuma nodrošināšanu ārpusvalsts.

2. Noteikumu 18.1. punkts nosaka, ka sabiedrības vismazāk aizsargāto grupu interešu pārstāvniecības sociālās drošības jomā atbalsta summa uz vienu atbalsta saņēmēju nepārsniegs 103 334 euro.

Vēršam uzmanību, ka Valsts kancelejas izstrādātajā piedāvājumā paredzēti 15 projekti, kur katram atbalsta apmērs varētu sasniegt 103 334 euro. Norādām, ka mērķis un ar nevalstisko sektoru saskaņotais koncepts ar Valsts kanceleju sākotnēji bija cits, proti, mērķis bija administratīvais grants uz četriem gadiem organizācijām – platformām vai sadarbības tīkliem, apvienībām, kas varētu gan Atveseļošanas un noturības mehānisma plāna darbības laikā, gan vēlāk kļūt par spēcīgām balsīm sociāli mazaizsargāto grupu un pašnodarbināto interešu, kā arī sociālās nevienlīdzības mazināšanas interešu pārstāvībai, tai skaitā arī veselības jomā. Finansiāls atbalsts aptuveni 80-100 tūkstoši euro gadā 4 gadu garumā sniegtu iespēju esošām vai vēl topošām sadarbības organizācijām izveidot spēcīgu pamatu ilgtspējīgai darbībai, lai tās varētu kļūt par spēlētāju, kas ir līdzvērtīgs LDDK un LBAS attiecībā uz šīm grupām ar zemu interešu pārstāvības kapacitāti lēmumu pieņemšanas procesā. Šāda granta pieeja nodrošinātu, ka tiešie saņēmēji būtu aptuveni 6 organizācijas, taču, ņemot vērā, ka tās būtu platformas, gala saņēmēji būtu skaitāmas vismaz 150 organizācijas, ņemot vērā aptuveno vidējo biedru skaitu esošajās tematiskajās platformās. Šāda pieeja nodrošinātu Atveseļošanas un noturības mehānisma plāna pamatmērķi – ieviest kvalitatīvas, izsvērtas un saņēmēju vajadzībām atbilstošas reformas, paaugstinot sabiedrības noturību.

Ar esošo noteikumu redakciju tiek piedāvāta kapacitātes projekti – daudzi nelieli un neilgtspējīgi projekti. Organizācijām joprojām nebūs, no kā finansēt savu personālu (core staff), tādēļ nebūs iespēju attīstīties un reaģēt uz mainīgajām interešu aizstāvības vajadzībām. Ieskatam salīdzinājums ar Lauksaimniecības jomas organizācijām: LOSP saņem no Zemkopības ministrijas 250 000 euro gadā un ir dzirdama, kamēr pārējās, kuras saņem daudz mazāku finansējumu (vidēji 30 000 euro gadā no NVO fonda, ja uzvar konkursā) ir stipri mazāk dzirdamas.

Ar Valsts kancelejas izstrādāto programmas piedāvājumu ar Atveseļošanas un noturības mehānisma esošo risinājumu tiek atbalstītas nelielas un neilgtspējīgas organizācijas un no tā nebūtu īpašas paliekošas vērtības ne Atveseļošanas un noturības mehānisma funkcionēšanas laikā, ne ilgtermiņā.

3. Noteikumu 18.2. punkts nosaka atbalsta summa uz vienu atbalsta saņēmēju nepārsniedz 40 534 euro sabiedrības interešu uzraudzības par ārvalstu investīciju un valsts budžeta finansējuma izlietojuma jomā.

Katram no 15 projektiem paredzēta atbalsta summa 40 534 euro apmērā. Atbilstoši agrāk pārrunātajam, jāmin, ka Sabiedrības integrācijas fonds jau iepriekš norādījis, ka nevarēs tik lielu projektu skaitu uzraudzīt. Attiecīgi bija plānots atbalstu konkursa kārtā atlasīt trīs lielus projektus, kuru galvenais mērķis nav veikt Atveseļošanas un noturības mehānisma un valsts budžeta finansējuma uzraudzību, bet gan attīstīt Latvijas nevalstisko organizāciju tā saucamo "sargsuņu" (watchdog) prasmes. Proti, doma bija par to, ka piesakās konkursam nevalstiskās organizācijas, kas spēj sev nodrošināt 8-10 reģionālos partnerus, lai kopīgi veiktu kādu sabiedriski vērtīgu sabiedriskā monitoringa aktivitāti par neierobežotu tēmu lomu, bet ar nosacījumu, ka "sargsuņu" prasmes apgūtu vismaz 25-30 dažādas organizācijas nacionālajā un vietējā līmenī, kuri pēc tam arī kopīgi varētu pietiekties uz Eiropas Komisijas integritātes paktiem vai citos konkursos. Vadošajam partnerim būtu obligāti jāpārdala finansējums saviem reģionālajiem partneriem, tādēļ arī maksimāli pieejamā summa bija paredzēta ap 150 000 euro, ar aspektu, ka daļa (aptuveni 100 000 euro) pārdala citām organizācijām.